

Η ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΗ

Χριστίνα Κλ. Λαχανά

2019

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΗΣ

• *Moksha* (Μούκτι ή Μούκτα)

- ♦ θεμελιώδης όρος
- ♦ Ορισμός: «Απελευθέρωση» από διαδοχή μετενσαρκώσεων (σαμσάρα)
- ♦ ζωή = κόσμος πλάνης (μάγια) → απελευθέρωση από φθορά & θάνατο

• Πώς επιτυγχάνεται η «απελευθέρωση»;

- ♦ κατάργηση του νόμου του κάρμαν
- ♦ κάρμαν: «το σύνολο των καλών και κακών πράξεων και των αγώνων μιας υπάρξεως», ΖΙΑΚΑΣ (2016), 248.
- ♦ νόμος ανταποδόσεως: η ποιότητα των έργων μας στην παρούσα ζωή, θα καθορίσει τη θέση που θα πάρουμε σε αυτήν, όταν ξαναγεννηθούμε στον αμέσως επόμενο κύκλο υπάρξεώς μας

- ♦ σωτηρία = έργο ατομικό
- ♦ ατομική λατρεία
- ♦ ο καθένας υπεύθυνος για τις δικές του μόνον πράξεις
- ♦ δεν νοείται προσευχή προς συγχώρεση των έργων άλλου ανθρώπου

• Διαφορά με Χριστιανισμό

- ♦ σωτηρία = έργο συλλογικό
- ♦ διά του απολυτρωτικού έργου του Θεανθρώπου Χριστού
- ♦ μέσω της χάριτος των μυστηρίων της Εκκλησίας
- ♦ ολόκληρος ο κόσμος απαλλάσσεται από τη φθορά, όχι μόνον ο άνθρωπος

ΔΡΟΜΟΙ ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΕΩΣ

- δρόμος = *mārga*
- πολλοί - διαφορετική ψυχοσύνθεση ανθρώπων - επιλογή του κατάλληλου δρόμου
- 3 οι βασικοί δρόμοι:
 - ❖ δρ. της πράξης (*karma mārga*)
 - ❖ δρ. της γνώσης (*jñāna mārga*)
 - ❖ δρ. της αφοσίωσης και της αγάπης στον θεό (*bhakti mārga*)

• Δρόμος της πράξης (karma mārga)

- ♦ ο δρόμος των πολλών
- ♦ προσευχές, θυσίες, τελετουργίες, αγαθοεργίες
- ♦ τελετουργικός & ηθικός τρόπος ζωής = προϋπόθεση για απολύτρωση - δεν αρκεί όμως

- ♦ όσο ο άνθρωπος ενεργεί, εγκλωβισμός στον κύκλο της υπάρξεως
- ♦ δίλημμα: έργο, πράξη και αγώνας ή εγκατάλειψη της πράξης;
- ♦ *dharma*- επιβάλλει: α) πράξη καθήκοντος & β) ιδεώδες «απραξίας»
- ♦ όμως: πράξη → διαιώνιση *σαμσάρα*
- ♦ επομένως: ιδεώδες = η απάρνηση του κόσμου & η «απάθεια»

- ♦ όμως μόνον η μέση οδός εφικτή για τους πολλούς
- ♦ γι' αυτό, ο δρόμος της πράξης
- ♦ 2 τα σκέλη της ινδικής σκέψης:
 - ❖ προς το ανέφικτο (αδιαφορία προς ζωή και προβλήματα της)
 - ❖ υιοθέτηση πράξης και αγώνα της ζωής
- ♦ «μέσω της πράξης ο άνθρωπος μπορεί να βελτιώσει τις μελλοντικές του υπάρξεις και να φθάσει κάποτε στο ποθητό αποτέλεσμα», ΖΙΑΚΑΣ (2016), 260.

• Δρόμος της γνώσης (jñāna mārga)

- ♦ ο δρόμος των ολίγων (στοχαστών, ασκητών κτλ.)
- ♦ η απολύτρωση επιτυγχάνεται με τη γνώση (= μεταφυσική)
- ♦ γνώση = η μόνη ικανή να εξαφανίσει την άγνοια (*avidyā*)

- ♦ *avidyā* - μεταφυσική, άγνοια της έσχατης αλήθειας, δεν σχετίζεται με αυτήν της καθημερινής πραγματικότητας
- ❖ η *avidyā* κρύβει την έσχατη αλήθεια ≠ *vidyā*
- ❖ ζωή ελεύθερη από ευθύνες και απολογία
- ❖ άνθρωπος - άγνοια συνεπειών των πράξεών του
- ❖ ολέθρια → εγκλωβισμός στον κύκλο της ζωής & των μετενσαρκώσεων

- ❖ ΟΝ = ταυτόσημο με το βαθύτατο εγώ του ανθρώπου
- ❖ ο άνθρωπος δεν συλλαμβάνει την ουσία του ΟΝΤΟΣ, αλλά τα φαινόμενα (μάγια) που δημιουργεί η άγνοιά του
- ❖ νομίζει ότι είναι ανεξάρτητος από το ΟΝ
- ❖ αλλοτρίωση ύπαρξης / αέναος κύκλος της σαμσάρα
- ❖ *anidyā* - πρωταιτία του κάρμαν, του νόμου της σαμσάρα

♦ *vidyā* - δυνατότητα διάσπαση κύκλου και απολύτρωσης

~ Πώς αποκτάται;

ο αυστηρές ασκήσεις διαλογισμού & αυτοπερισυλλογής
γιογκικού τύπου

~ Τι επιτυγχάνεται διά διαλογισμού / αυτοπερισυλλογής;

ο ανώτατη αυτοσυγκέντρωση, πλήρης αταραξία πνεύματος,
τέλεια γνώση, ενόραση του αληθινού

ο απελευθέρωση από: κυριαρχία παθών & πόνων κόσμου

- ❖ δείχνει τόσο το αληθινό όσο και το μη αληθινό
- ❖ μόνο μέσο σωτηρίας
- ❖ όταν ο άνθρωπος εγκαταλείψει τα γήινα, ενώνεται με τη μακαριότητα του πνεύματος και δεν επιστρέφει στον κόσμο της φθοράς

• Δρόμος της αφοσίωσης και αγάπης (*bhakti mārga*)

♦ ο δρόμος για όλους

♦ *Bhakti* = η γεμάτη αφοσίωση & αγάπη κοινωνία με έναν συγκεκριμένο θεό

❖ επιλογή ενός εκ των θεών του ινδοϊστικού πανθέου

❖ λατρεία αυτού σαν του μόνου ανώτατου θεού (*Ισβάρα*), που συγκεντρώνει τις μορφές όλων των θεών

- ♦ ο μέσος δρόμος, έναντι του σκληρού δρόμου της γνώσης της *Γιόγκα*
- ♦ δρ. γνώσης & Γιόγκα -κατηγορηματική άρνηση: «ούτε αυτό, ούτε αυτό» (νέ-τι, νέ-τι)
- ♦ Bhakti: απάρνηση μόνο του ό,τι δεν είναι θεός
- ♦ συστηματική αποτύπωση: συγγραφέας της *Μπαγκαβατγκιτά*
- ♦ δίνει έναν προσωπικό θεό, που αγγίζει την καρδιά του ανθρώπου, ακούει τους στεναγμούς του και απαντά λέγοντας ότι υπόσχεται πως δεν θα απολεσθεί εκείνος που τον αγαπά και τον λατρεύει

- ♦ 7^{ος} μ.Χ. αι. - αρχική εφαρμογή της Bhakti
- ♦ 11^{ος} μ.Χ. αι. - εισαγωγή της Bhakti στην κλασική ινδ. παράδοση (από Ramanuja) & εξάπλωση σε όλον τον Ινδοϊσμό

* Εκστατικός Μυστικισμός

- ♦ εμφάνιση νωρίς
- ♦ ενθουσιασμός, πάθος, συγκίνηση μέχρι δακρύων
- ♦ έντονη αγαπητική σχέση ανθρώπου-θεού

- ♦ ο μύστης (μπάκτα) επιλέγει μία εκ των θεοτήτων του ινδ. πανθέου και απορροφάται σ' αυτήν
- ♦ δυσκολία να την πλησιάσει - σταδιακή επίτευξη στόχου
- ♦ έπειτα αρκεί η πιο ελάχιστη περισυλλογή για να νιώσει τη ζωντανή παρουσία του Κυρίου (=το παν)
- ♦ κατανόηση ότι όλες οι άλλες μορφές των θεών = απόρροια του ενός θείου αγαπημένου

♦ κατάσταση υπερσυνειδητής έκστασης (Σαβικάλπα - σαμάδι)

♦ κατάσταση απώλειας του συνειδητού

❖ η σκέψη παύει να ενεργεί

❖ ολοκληρωτική αυταπάρνηση

❖ ένωση με το Απόλυτο

♦ Βεγγάλη, 15^{ος} μ.Χ. αι. (Caytania, 1485–1533)

♦ γνωστότερος νεώτερος «άγιος» της Ινδίας - Ramakrishna (1836-1886)

Η ΓΙΟΓΚΑ ΩΣ ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΣΚΗΣΗΣ & ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΗΣ

- Γιόγκα = ένωση, σύνδεση με το απόλυτο
 - ♦ μέθοδος επίτευξης της «απελευθέρωσης» από τα δεσμά του κόσμου
 - ♦ 5^{ος} - 3^{ος} π.Χ. αι. - συστηματοποίηση από Patañjali
 - ♦ Δύση - μέθοδος αυτοκυριαρχίας, γυμναστικής, υγιεινής

- ♦ μεταξύ των 6 «ορθόδοξων φιλοσοφικών συστημάτων» (δρασάνα) - Κλασική Γιόγκα
- ♦ Ορισμός: «μέθοδος καταστολής δραστηριοτήτων συνείδησης»
- ♦ Σκοπός: η τελική απολύτρωση (κατάσταση πνεύματος που βοηθά την ψυχή να αποχωρισθεί τελείως από την ύλη)
- ♦ «Σήμερα 2 έννοιες: α) μέθοδος θανάτου & β) μέθοδος απονεκρώσεως των διαλογισμών του νου και των επιθυμιών της καρδιάς, ώστε ο γιόγκιν να φθάσει σε κατάσταση αταραξίας και να πετύχει από αυτήν τη ζωή την απολύτρωση», ΖΙΑΚΑΣ (2016), 266.

• Κλασική Γιόγκα

- ♦ 3 κατηγορίες δραστηριοτήτων της συνείδησης
- ♦ σε κάθε μία αντιστοιχεί μια σειρά από εμπειρίες:
 - α) πλάνες & αυταπάτες
 - β) κανονικές ψυχολογικές εμπειρίες
 - γ) παραψυχολογικές εμπειρίες (διά της Γιόγκα, προσιτές μόνο στον μυημένο)

- ♦ τελικός σκοπός: καταστροφή των 2 πρώτων ειδών εμπειριών και αντικατάσταση με μία εμπειρία αυτοβυθισμού, έξω από την αισθητή παρατήρηση
- ♦ απαραίτητη η γνώση δομής, προέλευσης & σκοπού αυτού που πρέπει να καταστραφεί - «γνώση πειραματική»
- ♦ μόνον οι εμπειρίες οδηγούν στην απελευθέρωση
- ♦ αιτία δραστηριοτήτων συνείδησης, της «δίνης» (*vritti*): η άγνοια
- ♦ αφετηρία στοχασμού Γιόγκα - συγκέντρωση νου σε ένα μοναδικό αντικείμενο [φυσικό αντ., σκέψη ή ο θεός (Ισβάρα)]

- ♦ πολυάριθμες ασκήσεις & τεχνικές
- ♦ απαιτήσεις για καλή σωματική κατάσταση, στάση σώματος, ρυθμική αναπνοή κτλ.
- ♦ πολλά είδη ψυχοσωματικών & πνευματικών ασκήσεων, τα «μέλη» (άνγκα)

♦ 8 στάδια για απελευθέρωση από την ύλη:

- Yama = «αυτοσυγκράτηση»

1. να μην φονεύσει

2. να μην ψεύδεται

3. να μην κλέβει

4. να ζει με αγνότητα

5. να μην έχει ιδιοκτησία

- Niyama = «αυτοπειθαρχία»

1.καθαρότητα

2.αυτάρκεια

3.ασκητικότητα

4.μελέτη

5.αφοσίωση στον θεό

- **Āsana** = «θέση, στάση σώματος»
- **Prānāyāma**: ρύθμιση της αναπνοής
- **Pratyāhāra** = «υποχώρηση» των αισθήσεων και των εξωτερικών αντικειμένων, τέλεια ενδοσκόπηση και βαθύς διαλογισμός
- **Dhāraṇā** = «αυτοσυγκέντρωση». Προσήλωση του νου σε: ορισμένο αντικείμενο, σημείο σώματος, αφηρημένη έννοια, στον θεό

- **Dyāna** = «περισυλλογή, στοχασμός». Ο στοχαζόμενος πρέπει να ενωθεί απολύτως με το αντικείμενο του διαλογισμού του
- **Samādhi** = «έκσταση». Η ύψιστη κατάσταση γνώσης.

ΤΟ ΕΣΧΑΤΟ ΤΕΛΟΣ

- δρόμος προς το έσχατο τέλος = *Moksha*
 - ♦ φυγή από φθορά & ένωση με το απόλυτο

• Διαφορά με Χριστιανισμό

- ♦ ανάσταση του όλου ανθρώπου (ψυχής & σώματος)
- ♦ ο δίκαιος → τελείωση → τέλειο πρόσωπο & κοινωνία με τον Θεό πατέρα
- ♦ Ινδοϊσμός - ανάσταση = μετενσάρκωση
- ♦ δεν μιλάμε για αυτοτέλεια ανθρώπου

• δύο θεωρητικές «σχολές»:

- ♦ σχολή του πιθήκου: σωτηρία με συνέργεια θεού - ανθρώπου
- ♦ σχολή της γάτας: σωτηρία μόνο με τη φροντίδα του θεού

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ♦ ΖΙΑΚΑΣ Γ.Δ., *Θρησκείες, Κοινωνίες και Πολιτισμοί της Ασίας. Ινδοϊσμός - Βουδισμός - Τζαϊνισμός. Κίνα, Θιβέτ και Ιαπωνία*, Θεσσαλονίκη 2016.